

Nr 202.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande skärgårdstrafiken jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I propositionen nr 261 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 8 maj 1948, dels hemställt att riksdagen måtte avgiva yttrande över ett propositionen bifogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 12 § förordningen den 25 oktober 1940 (nr 910) angående yrkesmässig automobiltrafik m. m., dels berett riksdagen tillfälle att yttra sig i anledning av vad departementschefen i övrigt anfört beträffande skärgårdstrafikens ordnande, dels ock föreslagit riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1948/49 under sjätte huvudtiteln till Understöd åt skärgårdsrederier anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Propositionen har i vad avser förslaget till förordning om ändrad lydelse av förordningen angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. remitterats till riksdagens andra lagutskott.

I propositionen upptages 1945 års skärgårdsutrednings förslag angående skärgårdstrafikens ordnande till behandling. Beträffande utbyggnaden av väg-, bro- och färjanläggningar samt farleder angivas i propositionen vissa grunder för finansieringen av utredningens förslag, varvid dock ståndpunkt icke toges till förslagens detaljer. Allmänna vägar för en sammanlagd kostnad av 5,5 miljoner kronor skola utföras i förtur i skärgårdarna. Medel till enskilda vägar samt till farledsarbeten förutsättas skola utgå från de ordinarie anslagen efter angelägenhetsprövning i vanlig ordning. Frågan om ändrade grunder för statsbidrag till enskilda vägar överlämnas till den inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen pågående utredningen rörande vissa frågor avseende den enskilda väghållningen. Statsbidrag till farledsarbeten föreslås utgå med högst 90 % av kostnaden. I avbidan på den ändring av formerna för medelsanvisningen till hamn- och farledsändamål, som kan föranledas av 1944 års hamnutrednings blivande förslag, förutsättes att medel till statliga farledsarbeten skola kunna ställas till förfogande av reserverade medel å anslaget till Utvidgning och förbättring av statens fiskehamnar och farleder. I propositionen redovisas vissa åtgärder för att underlätta anordnandet av vintervägar. Frågan om lokalisbrytningen i skärgårdarna kommer senare att upptagas till behandling.

Skärgårdsutredningens förslag beträffande kommunikationsmedlen i skärgårdarna bygger på tanken, att en samverkan mellan olika trafikmedel bör komma till stånd och att åtminstone i vissa områden särskilda planer för ordnandet av trafiken böra följas.

I propositionen föreslås, att i 12 § 1940 års förordning angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. intages stadgande om att tillstånd till linjeför trafik i erforderlig utsträckning bör upptaga föreskrift om skyldighet att driva samtrafik med anslutande järnvägs-, spårvägs- eller sjötrafikföretag samt om sättet för samtrafikens bedrivande.

S. k. passbåtstrafik bör upprätthållas i allmän eller enskild drift efter prövning från fall till fall. Hänsyn bör därvid tagas till den som driver anslutande landtrafik. Statens väghållningsskyldighet utgör ej anledning för staten att driva passbåtstrafik. I vissa fall kan dock statligt organ vara bäst skickat att omhänderväsa sådan trafik. De av skärgårdsutredningen förordade grunderna för subventionering av icke statliga passbåtlinjer böra i huvudsak följas. Subventionerna böra bestridas av anslaget till Bidrag till vissa kommunikationsändamål. Statliga passbåtlinjer i väg- och vattenbyggnadsverkets regi böra redovisas över förrådsfonden, varvid kapitalkostnaderna böra bestridas av anslaget till Flytande materiel och kostnaderna för ränta och amortering samt underhåll och drift från det nyssnämnda bidragsanslaget.

Till understöd åt skärgårdsrederier föreslås ett anslag av 300 000 kronor. Beträffande samtliga skärgårdsområden där subventionering kan ifrågakomma förutsättes, att en omorganisation av trafiken skall komma till stånd. I propositionen angivas vissa riktlinjer för denna omorganisation. Understöd förutsättes skola utgå endast under en övergångsperiod och i fall då ett dylikt ingripande från statens sida ej kan undvaras.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Osvald* och herr *Osvald* (I: 417) och den andra inom andra kammaren av herrarna *Utbult* och *Svensson* i Ljungskile (II: 585), i vilka hemställts att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 261 måtte för statliga farledsarbeten för budgetåret 1948/49 bevilja ett förslagsanslag om 120 000 kronor samt i övrigt beakta de synpunkter, som framförts i motionerna;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thun m. fl.* (I: 418) och den andra inom andra kammaren av herr *Thorell m. fl.* (II: 586), i vilka hemställts, att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t dels om omedelbar utredning av kostnaderna för genomförandet av ett i motionerna föreslaget program till skyndsamt förbättring av kommunikationerna mellan fastlandet och vissa öar inom Stockholms läns skärgård, dels ock om framläggande för nästkommande års riksdag av proposition om beviljande av behövt anslag för programmets genomförande;

dels en inom första kammaren av herr *Lundqvist* väckt motion (I: 423), däri hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 261 ville beakta de synpunkter och förslag, som i motionen framförts;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ernst Hjalmar Nilsson* och *Edin* (I: 424) och den andra inom andra kammaren av herrar *Kärlander* och *Andersson* i Alfredshem (II: 590), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 261 ville beakta de synpunkter och förslag, som i motionerna framförts;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Karlsson* i Stuvsta och *Lager* väckt motion (II: 589), däri hemställts, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 261 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om att förelägga nästa års riksdag en plan för att i särskild ordning utbygga trafiklederna inom Stockholms skärgård.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna I: 418, 423 och 424 samt II: 585 och 589.

Utskottet. 1945 års skärgårdsutredning har framhållit, att i jämförelse med stora delar av landet skärgårdarna äro i kommunikationshänseende eftersatta. På öarna är det allmänna vägnätet mycket svagt utvecklat. I och med ångbåtstrafikens successiva tillbakagång har behovet av tillräckliga vägförbindelser på öarna för anknytning mellan alltjämt trafikerade ångbåtsbryggor och bebyggelsecentra eller mellan olika bebyggelsecentra blivit alltmer framträdande. Under det att, i stort sett, landet i övrigt under senare tid fått sitt kommunikationsnät avsevärt utvidgat och förbättrat, har för skärgårdarnas del det reguljära trafikmedlet mellan öarna och fastlandet samt mellan öarna inbördes visat en obestridlig tillbakagång. Vissa rederiföretag ha sålunda, såsom skärgårdsutredningen framhållit, nödgats helt nedlägga sin rörelse eller inskränka densamma genom indragning av vissa linjer eller bryggor. En dylik indragning av bryggor, som sedan mer än 40 år varit trafikerade inom Stockholms skärgård och som anlagts av befolkningen, lärer, enligt vad utskottet erfarit, under allra sista tiden genomförts eller beslutats.

De försämrade kommunikationsförhållandena försvåra uppenbarligen för den bofasta befolkningen att bliva delaktig av de sociala och kulturella förmånerna. Det må ej heller förglömmas att tillbakagången — särskilt indragning av linjer och bryggor — för befolkningen innebär betydande ekonomiska konsekvenser såväl i fråga om försvårade avsättningsmöjligheter för naturprodukter som beträffande möjligheten att bedriva den uthyrning till sommargäster, som för många ger ett icke oväsentligt kontanttillskott i förvärvsverksamheten. Det är därför förklarligt att främst skärgårdarnas befolkning men även de, som under sommartid plågat söka rekreation inom skärgårdsområdena, med oro följt utvecklingen på kommunikationsväsendets område, och det är uppenbart, att stora förhoppningar knu-

tits till resultatet av den senast verkställda utredningen rörande skärgårds-kommunikationernas ordnande.

Utskottet vill mot bakgrunden av det anförda för sin del kraftigt understryka departementschefens uttalande, att kommunikationsförhållandena i skärgårdarna lämna mycket övrigt att önska, att detta hittills icke tillräckligt beaktats vid planläggningen av åtgärder från det allmännas sida samt att, då trafikföretagarna icke förmått anpassa sig efter utvecklingens krav, särskilda åtgärder böra vidtagas för att förbättra kommunikationslederna såväl på som till öarna.

De kommunikationsfrågor, som föreligga i skärgårdarna, äro delvis av komplicerad natur. Utskottet delar departementschefens uppfattning att det icke är vare sig möjligt eller lämpligt att i förevarande sammanhang taga ståndpunkt till detaljerna i det av skärgårdsutredningen framlagda förslaget, utan att man nu bör begränsa sig till att fastslå de allmänna riktlinjer, efter vilka det fortsatta arbetet bör bedrivas. Av det sagda följer, att utskottet icke är berett att tillstyrka de motionsvis framförda förslagen i den mån de avse ett avgränsat kommunikationsbehov eller sättet för dess tillgodo-seende. Angivna önskemål lära sålunda få prövas i samband med utformandet av de detaljförslag, som bliva en följd av statsmakternas principiella ställningstagande till förevarande spörsmål.

Vad härefter angår dessa allmänna riktlinjer innebär förslaget i fråga om skärgårdarnas kommunikationsleder m. m. beträffande *de allmänna vägarna*, att — vid sidan av vägar som redan upptagits i flerårsplaner — vägar i förtur skola nyanläggas eller ombyggas inom en kostnadsram av 5,5 miljoner kronor med anlitande av sedvanliga, under sjätte huvudtiteln uppförda, mot automobilskattemedlen avräknade anslag. Från vissa remissmyndigheters sida har riktats erinran såväl mot den förtur, som sålunda skulle beredas skärgårdsvägarna, som mot att automobilskattemedel skall få tas i anspråk för ändamålet. Utskottet vill för sin del tillstyrka förslaget. Frågan om automobilskattemedlens användning i fråga om här avsedda, företrädesberättigade vägar lärer emellertid, såsom departementschefen framhållit, komma att bliva föremål för övervägande av den tilltänkta utredningen om vägväsendets finansiering.

Utskottet vill i detta sammanhang i anledning av motionsvis väckta förslag, som åsyfta anläggande av viss väg, framhålla att detaljutformningen av det vägprogram, som skall utföras inom ramen för 5,5 miljoner kronor, förutsättes skola ske i samband med programmets inarbetande i flerårsplanerna, och att ändringar i förhållande till skärgårdsutredningens förslag därvid skola kunna ifrågakomma. Utskottet vill även peka på den möjlighet som står till buds för ortsintressena att söka få vägföretag, som icke ansetts böra givas förtursrätt framför andra allmänna vägar, i vanlig ordning intagna i flerårsplan.

Departementschefens ställningstagande i fråga om de *enskilda vägarna* har icke föranlett erinran från utskottets sida.

Beträffande *hamn- och farledsarbeten m. m.* ha förordats arbeten inom en kostnadsram av 650 000 kronor. Något särskilt anslag har emellertid för närvarande icke äskats, utan förutsättes, att bidrag till statsunderstödda företag skola utgå av anslaget till bidrag till handelshamnar och farleder, samt att medel till statliga farledsarbeten under nästa budgetår i avbidan å 1944 års hamnutrednings blivande förslag skola kunna ställas till förfogande av reserverade medel å anslaget till Utvidgning och förbättring av statens fiskehamnar och farleder. Utskottet vill uttala sin tveksamhet huruvida det kan anses riktigt att taga dessa huvudsakligast för fiskehamnar avsedda anslag i anspråk för nu ifrågavarande ändamål, men vill icke rikta erinran mot förslaget såsom en helt tillfällig anordning.

Vad i propositionen förordats i fråga om *vintervägförbindelser* och *lokalisbrytning* tillstyrkes av utskottet.

Departementschefens förslag i fråga om *skärgårdarnas kommunikationsmedel* förutsätter en vidgad samverkan mellan olika trafikmedel. Kungl. Maj:t har föreslagit ett tillägg till 12 § förordningen om yrkesmässig biltrafik av innebörd att tillstånd till linjetrafik i erforderlig utsträckning skall upptaga föreskrift om skyldighet att driva samtrafik med anslutande järnvägs-, spårvägs- eller sjötrafikföretag samt om sättet för samtrafikens bedrivande. Riksdagens andra lagutskott har avgivit utlåtande över propositionen i denna del och därvid tillstyrkt förslaget.

I fråga om sjötrafiken inom skärgårdsområdena har frågan, huruvida *passbåtstrafiken* bör upprätthållas i allmän eller enskild drift, varit föremål för delade meningar. Departementschefen har anslutit sig till skärgårdsutredningens uppfattning, att staten såsom väghållare icke skall vara skyldig att hålla jämväl båtförbindelser, utan att frågan om passbåtstrafikens ordnande bör bedömas från fall till fall, därvid hänsyn jämväl bör tagas till vem som driver den till passbåtlinjerna anslutande landtrafiken. Departementschefen synes emellertid därvid hava förutsatt, att statliga passbåtlinjer skola kunna förekomma. Utskottet finner departementschefens ställningstagande i princip riktigt. Utskottet förutsätter emellertid, att principen icke kommer att tillämpas alltför restriktivt, utan att vederbörlig hänsyn kommer att tagas till berättigade krav på trafikbehovets tillgodoseende i statlig regi. Utskottet vill framhålla, att skillnaden mellan en färjförbindelse — som nu drives i väg- och vattenbyggnadsverkets regi — och en passbåtlinje i vissa fall kan vara helt ringa. Enligt utskottets mening är det angeläget, att uppmärksamhet ägnas denna fråga, och att, då föreliggande eller uppkommande trafikbehov är av den art, att för dess tillgodoseende en färjförbindelse ligger närmast till hands, en övergång till detta trafikmedel också upptas till övervägande. Vid bedömandet av dessa spørsmål synas för övrigt i viss mån samma synpunkter kunna anläggas som när fråga uppkommer att förändra enskild väg till allmän.

Vad departementschefen anfört och förordat beträffande passbåtstrafikens subventionering och vissa finansieringsfrågor har icke föranlett utskottet till erinran.

Utskottet vill i detta sammanhang jämväl framhålla följande. Det kan enligt utskottets mening ifrågasättas, huruvida en verklig och varaktig förbättring skall kunna ernås, därest man icke i större omfattning än skärgårdsutredningen tänkt sig för trafikbehovets tillgodoseende bygger på fasta förbindelseleder — vägar och broar i kombination med färjor. Det är uppenbart, att härvidlag de ekonomiska faktorerna måste beaktas. Enligt utskottets mening bör emellertid vid det fortsatta utredningsarbetet på ifrågavarande område nu angivna synpunkt ägnas vederbörlig uppmärksamhet.

Vad härefter angår frågan om *skärgårdsrederiernas trafik* innebär skärgårdsutredningens förslag i huvudsak, att skärgårdstrafiken så småningom skall inordnas i större regionala företag, omfattande trafiken i dess helhet — såväl land- som sjötrafik inom de olika områdena — och att vederbörande kommuner skola erhålla inflytande över den trafikapparat, som sålunda avses skola organiseras. Jämväl utskottet anser att en dylik lösning på längre sikt av det föreliggande problemet bör eftersträvas. Departementschefen, som förutsatt att det framtida ordnandet av skärgårdstrafiken omedelbart upptas till behandling av vederbörande lokala myndigheter, har ställt sig mycket tveksam inför tanken på att ens under en övergångstid subventionera skärgårdstrafiken, särskilt i områden, där ordnandet av trafikförhållandena till stor del får anses vara en kommunal uppgift. Departementschefen har emellertid ansett att, så länge nuvarande organisation består, ett ingripande från statens sida med understöd i vissa fall svårligen kan undvaras. Utskottet delar denna uppfattning och tillstyrker därför, att ett särskilt anslag å 300 000 kronor anvisas för understöd åt skärgårdstrafiken.

Departementschefens uttalanden i fråga om trafikens framtida ordnande inom *Stockholms, Karlskrona och Göteborgs skärgårdar* samt i *Bohuslän* och inom *Västernorrlands län* föranleda icke något särskilt uttalande från utskottets sida. Vad departementschefen i övrigt anfört och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran.

Av det anförda framgår, att i vissa hänseenden de motionsvis framförda åsikterna rörande principerna för programmet för en förbättring av skärgårdarnas trafikförhållanden delas av utskottet. I motionerna i övrigt framförda synpunkter med avseende å trafikens ordnande i princip eller i det speciella fallet har utskottet ansett sig antingen icke böra tillstyrka eller ock ansett vara av den beskaffenhet att de icke böra föranleda något ställningstagande från riksdagens sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må

- a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 417 och II: 585, i vad de icke avse anvisande av anslag, I: 423 samt I: 424 och II: 590 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet ovan anfört beträffande skärgårdstrafikens ordnande;

b) till *Understöd åt skärgårdsrederier* för budgetåret 1948/49 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor;

II. att motionerna I: 417 och II: 585, i vad de avse anvisande av anslag till statliga farledsarbeten, icke må av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 418 och II: 586 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV. att motionen II: 589 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 juni 1948.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Andréén, Heiding, fröken Andersson, herrar Hesselbom, Ivar Persson och Ohlon; samt

från andra kammaren: herrar Eriksson i Stockholm, Svensson i Grönvik, Malmborg i Skövde, Bergström, Andersson i Malmö, Rubbestad, Mårtensson, Lindholm, Åkerström, Sefve, Persson i Vinberg och Birke.

Reservation

av herr *Birke*.
